

Een huis aan de Isar

Een huis aan de Isar

Een klein naspel van de Duitse oorlog

Robert Lindern

© Robert Lindern 2020
www.bravenewbooks.nl/robertlindern
Omslag: White Egret Images
Druk: www.bravenewbooks.nl
ISBN: 9789464053784

Voor M

De Oorlog

‘Als we het maar niet wéér de hele avond over de oorlog moeten hebben’ zegt Caroline. Ze staat voor de spiegel en probeert de vierde parelketting. ‘Welnee’ zeg ik. ‘Zelfs Duitsers raken ooit uitgepraat over de oorlog.’

‘Wat staat beter’ vraagt ze. ‘Deze of die dubbele, of misschien een gouden ketting?’

‘Ik hou van parels, als jij ze draagt.’

‘Herr Doktor’ zegt de man van de catering. ‘De Herr Minister komt er aan.’

‘Doe maar die parels’ roep ik. ‘Ik moet naar de deur.’

De fotograaf van de plaatselijke pers staat al te wachten. ‘Ik heb er graag een van u alleen, een van de minister en dan een paar van u samen. Waar kan dat het beste?’ ‘Laten we buiten gaan staan’ stel ik voor. De auto van de minister draait het voorplein op. Ik loop naar hem toe en wacht terwijl de chauffeur de deur opent. ‘Herr Staatsminister, welkom, het is een grote eer voor ons dat u vanavond onze gast bent.’

‘Herr Neringa, dat is bijzonder aardig van u. Het is een groot genoegen voor me om u eens in uw prachtige huis te bezoeken. U heeft echt een indrukwekkend huis. Is het oud?’ ‘Een jaar of vijftig’ zeg ik argeloos.

‘Ach ja, oorlogsarchitectuur’ antwoordt de minister. ‘Niettemin, het is een mooi huis, traditionele lijnen en toch zakelijk. Een bijzondere combinatie.’

Mijn vrouw, die ooit architectuur heeft gestudeerd, beschrijft het huis meestal als nazi-parvenu. Zij zegt dat het huis werd gebouwd om te imponeren en te vernederen. We staan bij de voordeur. Caroline wacht in de salon.

‘Mijnheer de Staatsminister, nog een foto graag.’

‘Wat een aardig logo heeft uw bedrijf’ zegt de minister.

‘Vindt u het erg om daarmee op de foto te gaan?’ vraag ik.

‘Welnee, ik doe dat graag. We houden bedrijven zoals het uwe graag bij ons in de buurt.’

De minister en ik staan voor, naast, onder het logo en eindelijk is de fotograaf tevreden.

‘Wat een interessante entree’ zegt de minister. ‘Wat is dat, boven de deur, een schelp of zoiets?’ ‘Nee’ zeg ik. ‘Daar hing vroeger het hakenkruis.’

Ik ben Steven. Ik ben financier en partner in een Amerikaans-Britse investeringsfirma. Ik woon in München, Beieren, Duitsland. Althans, dichtbij München. Het is vrij simpel, wat ik doe. Voor mijn Engelse en Amerikaanse geldschietters zoek ik bedrijven in Beieren om in te investeren. Vooral bedrijven die nieuwe dingen uitvinden. Ik reis elke week naar Londen en een paar keer per maand naar New York. Jarenlang reisde ik met mijn collega en beste vriend over de wereld. We maakten werkweken van 120 uur. We verdienden heel veel geld. We zagen onze vrouwen zelden, ze gingen bij elkaar op bezoek in onze grote huizen in Greenwich, Connecticut en reden in hun BMW sportwagens. Op een dag, de dag voor de verkiezingen van 1997, waren mijn vriend en ik in Londen. Toen kondigden de terroristen van de IRA bommen aan in het ondergrondse station Bank. De City zat potdicht. Niets bewoog meer en er was geen taxi te krijgen. Van het station Bank tot aan de Theems stonden

bussen en auto's in een onbeweeglijke file. We hadden haast, we moesten naar Heathrow om onze vlucht naar New York te halen. We liepen steeds sneller en ineens viel mijn vriend neer. Ik knielde naast hem om hem overeind te helpen maar hij ademde niet meer. Toen ik zag dat hij dood was, dacht ik: ik moet naar mijn afspraak in New York. Ik stond weer op, pakte mijn koffer en liep weg. Twintig meter verder drong het tot me door wat ik aan het doen was. Mijn beste vriend was doodgefallen en ik dacht aan mijn volgende transactie. Ik voelde me draaierig worden, liep terug, liet me op mijn knieën naast het lichaam van mijn vriend vallen en begon te huilen als een baby. Voor mijn vriend konden de hulpverleners niets meer doen. Hij werd in een lijkwagen geladen. Het ambulancepersoneel vond me kennelijk nogal verward. Omdat ze toch leeg terugreden, namen ze me mee in de ambulance naar de noodhulp. Ik bleef een dag voor observatie in de kliniek. Mijn vrouw vloog over. Ze was woedend. Woedend om mijn zwakte, woedend omdat ik om mijn vriend huilde en woedend omdat ik om haar nooit een traan had

gelaten. Ik trouwde met Caroline, de weduwe van mijn vriend.

Ik stapte uit de superzaken en begon voor mezelf in de rustige wereld van projectfinanciering. Mijn ex-vrouw kreeg ons huis in Greenwich en Caroline en ik verhuisden naar Surrey in Engeland. Toen de dot-com bubble barstte, verhuisden we naar Grünwald, een slaapdorp bij München. Ik werd partner bij de Isabella-groep, een investeringsfonds met een zachte naam en een harde praktijk.

Het huis in Grünwald hebben we gekocht nadat we het één keer hadden gezien. Achteraf was het een miskoop. Het was een bijzonder huis, het viel onder monumentenzorg, het was relatief goedkoop en we konden er meteen intrekken. Maar het bleek te groot en te kil voor twee mensen. Het is gebouwd door een nazi-leider in 1939. In 1945 is het door het Amerikaanse leger geconfisqueerd. De Amerikanen hebben er jaren in gezeten. Daarna was er een Zweeds consulaat gevestigd, maar de consuls werden weggesaneerd en het huis stond leeg. Aan

de achterkant van het huis is een wandelpad en daarachter, een meter of twintig naar beneden, ligt de rivier de Isar. De nazi, ene Heinrich Simon, was iets hoogs in het Duitse Arbeitsfront, een volstreckte smeerlap die de 'judenfreie' stadsplanning propageerde. Na de oorlog heeft hij nog jaren ongestoord in Augsburg gewoond en hij is helaas in zijn slaap overleden. Veel te laat en te oud.

In de kelder van het huis is een bomvrije schuilkelder, luchtventielen om een gasaanval buiten te houden en een bioscoop. Mijn wijncollectie ligt in de gasvrije schuilkelder achter stalen deuren met de naam van de leverancier erop en met stempels van de Reichssicherheitsdienst. Het tuinschuurtje is gebouwd op een betonnen plaat waarop vroeger het luchtafweergeschut stond. Er loopt een drukke weg langs het huis, de oude weg van München naar Bad Tölz en het is er altijd lawaaierig. Over die weg werden in april 1945 de gevangenen van het concentratiekamp Dachau naar het zuiden gedreven. Wie niet verder kon, werd door de SS doodgeslagen. Aan de rand van het dorp,

naast de gemeentelijke kringloop, staat een klein gedenkteken waar soms bloemen liggen.

Ik heb ooit het aantal vertrekken in het huis geteld en ik kwam op meer dan veertig. Voor twee mensen is dat te veel.

Op een dag kwam een stokoude man de poort binnengelopen. De tuinman vroeg hem wat hij wilde. 'Ik heb dit huis in '39 gebouwd' zei hij. De man wilde niet meer weg voor hij zijn verhaal had gedaan. Hij weigerde koppig om het voorplein te verlaten. Mijn vrouw heeft hem in de keuken thee aangeboden.

'Die barbaren hebben dit prachtige huis vernield' zei hij.

'Het moet een vreselijke tijd zijn geweest' opperde Caroline.

'Jazeker. De Amis hebben het vreselijk toegetakeld.'

'De Amis. De Amerikanen?'

'Jawohl, de Amis. Weet u dat ze de buitengevel rood-wit-blauw hebben geschilderd? Deze prachtige neo-klassieke architectuur. Het was verschrikkelijk.'

'Werkelijk, ik neem aan dat de eerste bewoner een nazi was. Dat lijkt me erger.'

‘Ach ja, Dr Simon. Het was wel een nazi maar wie was dat toen niet? Tegenover ons heeft hij zich altijd hoffelijk gedragen. En hij had grote waardering voor onze architectuur.’

‘Vertelt u eens. Dat kille, dat sinistere, dat heeft u bewust zo gemaakt?’

‘Ik geloof niet dat u onze architectuur erg waardeert’ had de man gezegd.

‘Dank u voor uw komst’ zei mijn vrouw. ‘Het was erg interessant met u te praten. U kunt nu maar beter gaan.’

Wij gaan aan tafel. De eetkamer is groot genoeg voor de tafel van tweeëntwintig man die de consuls op zolder hebben laten staan. Wij doen het zelf wat bescheidener: we zijn met zijn tienen. De minister is een vlotte, erudiete man uit Franken. Geen diepe Beier. Leonard, een filmregisseur en zijn vrouw Gudrun (de Bavariastudio’s zijn om de hoek). Freifrau Talsperre en haar man Professor Zirndorff. Freifrau Talsperre, een pezige en gedecideerde dame, heeft mijn vrouw geholpen toen we hier aankwamen en nog niemand kenden. Ze helpt alle belangrijke buitenlanders die in München aankomen

en daarna kom je niet meer van haar af. Haar man is iets hoogs in de veiligheidssector. Een collega van een bank uit München en zijn vriendin en Louise, een Zuidafrikaanse nicht van mijn vrouw die in Frankrijk woont en bij ons logeert.

'Ik ben blij dat u mij heeft uitgenodigd in dit bijzondere huis' zegt de minister. 'Wat een fascinerende geschiedenis. Gebouwd in de zwartste tijd van Duitsland, bevrijd en vandaag een ontmoetingsplaats van zovele nationaliteiten.' De minister is net als ik van ruim na de oorlog. Toen ik me in Duitsland vestigde, had ik geen idee dat alle oudere Duitsers die ik tegen zou komen over de oorlog zouden beginnen. Niet dat me die oorlog bijster interesseert. Het is lang geleden en alleen de verstokte nazi's van in de negentig en Nederlanders uit het na-oorlogs verzet hebben er nog last van. Wat mij interesseert zijn de deals die ik hier kan doen. München, met zijn hi-tech, met zijn topuniversiteiten, trekt allerlei slimme jongens aan – en slimme mooie meiden. Ik werk alleen met investeerders die niet aan de beurs zijn genoteerd en die bulken van het geld. Al die slimme jongens,

en, ok, die paar slimme meiden zijn met dingen bezig waar ik niets van hoef te begrijpen, zolang we er maar aan kunnen verdienen. Een op de drie deals is een voltreffer: mijn financiers zitten in de biotechnologie, maar pas nadat de hype daarover was verdampt, ze zitten in de luchtvaart, ze zitten in de metalen of hoe die dingen vandaag de dag heten, en ze zitten in de lasers. Ze investeren omdat ze het niet kunnen laten. Als ze gewoon geld wilden verdienen, kochten ze wel Apple of Microsoft opties. We hebben nu een aandeel genomen in een bedrijfje dat met laserstralen deuren kan openen en sluiten. Dat heeft de toekomst. Geen idee welke toekomst.

Na de dood van mijn vriend heb ik veel gewandeld. Langs de Hudson. Ik werd ineens gek van Manhattan. Ik huurde een huis in Rye terwijl de advocaten van mijn vrouw de ene na de andere bankrekening leegden. Ik had zelf ook een bikkelharde advocaat en ik tekende alles. Na de scheiding had ik tot mijn verrassing genoeg geld over om in Engeland opnieuw te beginnen. Caroline ging mee naar Londen om de plaats te zien waar haar

man was doodgegaan. We stonden in de regen bij Bank Station, tegenover de Bank of England. We deden allebei alsof het regenwater was dat over onze wangen liep. We trouwden een jaar na de dood van mijn vriend. Mijn getuige was een oud-collega die uit de obligatiehandel was gestapt na een infarct en nu in Boston een galerie beheerde in oude portretten. Caroline wilde weg uit New York, ze wilde kunst en cultuur in het oude Europa. De voorzitter van mijn Brits-Amerikaanse groep was met vakantie in Neuschwanstein geweest en viel voor de Beierse barok. Ik was de enige van de groep die Duits sprak. Dus nu wonen we op gelijke afstand van de Bayreuther Festspiele (ik val in slaap bij Das Rheingold, Caroline is na de hele Wagner-cyclus nog klaarwakker), de Bregenzer Festspiele, Salzburg, Verona, Wenen en Venetië.

‘Het is een apart gebouw’ zegt Leonard de regisseur. ‘Misschien moeten we het eens gebruiken als achtergrond voor een *Krimi*. Ik stel me zo voor, een drugsbende slaat in die kelder zijn heroïne op. De politie komt erachter, de schurken nemen onschuldige dorpelingen in gijzeling. Dan volgt een

belegering. Een slimme Kommissar sluipt door de vluchttunnel naar binnen en neemt de boeven gevangen vlak voordat een bloederige bestorming losbarst.' Hij zingt de eerste tonen van Tatort. 'Of misschien, neo-nazi's vestigen hier hun hoofdkwartier'

'Alstublieft, alstublieft' zegt de minister.

'Er is geen tunnel' zegt Caroline in haar zwaar geaccentueerde Duits. 'Daar hebben we naar gezocht en we zijn bij het kadaster geweest, maar die tunnel is er nooit geweest.'

'Nee' zeg ik. 'Er is geen tunnel. Het enige geheime aan dit huis is dat uw spionnen van de *Bundesnachrichtendienst* aan de overkant van de Isar hun hoofdkwartier hebben en dat ze ons dak gebruiken als baken voor hun helicopters. Maar dat mag u natuurlijk niet weten.' Iedereen lacht.

'U zegt: bevrijd?' vraagt de regisseur. Voordat de minister kan antwoorden, neemt Freifrau Talsperre het woord.

'Nu ja, wij zijn niet bevrijd. Wij zijn gevlucht. Mijn moeder is met ons kinderen van Bohemen naar Regensburg gelopen in '45. Mijn vader was gesneuveld, al wisten we dat toen nog niet. We

waren alles kwijt. Onderweg gooiden de Tsjechen stenen naar ons en Duitse kinderen die meesjokten in die lange tocht stalen mijn pop. Mijn broertje ging dood. Mijn moeder is net zo lang met ons in de kinderwagen doorgelopen tot ze in elkaar zakte. Ze lag langs de kant van de weg. Ze keek ons beiden aan en ze zei: 'Zorg voor elkaar. Het spijt me.' Mijn zusje was twaalf. Zij is de weg opgelopen. Er kwam een Amerikaanse jeep aangeraasd. Ze bleef met haar ogen dicht stokstijf op de weg staan. De jeep stopte op een centimeter voor haar. Ze vloekten ons stijf, maar toen heeft mijn zus mijn moeder laten zien. Ze hebben ons in de jeep getild en naar een kamp gebracht en daar zijn we uiteindelijk met zijn drieën levend uitgekomen. We gingen naar familie in Würzburg, maar die waren in april '45 allemaal omgekomen toen de stad werd gebombardeerd.' Het is even stil. Ik zie Caroline verstrakken. Straks begint ze misschien over haar oom die op het strand van Normandië is gesneuveld om de moeder van de Freifrau het leven te redden. Ze heeft hem nooit gekend want ze is eenentwintig jaar na zijn dood geboren, maar in haar geboortehuis in Zuid-Afrika had haar

moeder een herdenkingskamertje ingericht met de spullen en foto's van haar enige broer.

Freifrau Talsperre glimlacht. 'Ik val onze jonge gastvrouw en gastheer lastig met mijn oudevrouwenpraat. Neemt u mij niet kwalijk. We moeten er gewoon eens over ophouden. We moeten niet doen alsof we de enige generatie zijn die het moeilijk heeft gehad. Ik denk dat het dit huis is. Ik ben de Amerikanen nog elke dag dankbaar.' 'Mijn lieve mevrouw Talsperre, u valt ons helemaal niet lastig. Ik voel me gevleid dat u ons zulke persoonlijke herinneringen vertelt' zeg ik. '*You silvertongued bastard*' hoor ik Caroline denken, maar ook zij glimlacht.

'Ik denk dat het niet zozeer om de oorlog gaat, maar om de menselijke ervaringen van die tijd waarin zowel het allerslechtste als het allerbeste uit de mensen naar boven is gekomen' zegt de minister. Dat doet me denken aan mijn tante die altijd volhield, god hebbe haar ziel, dat het misschien wel vreselijk was geweest, die oorlog en de bezetting, maar de mensen trokken naar elkaar toe. Er was saamhorigheid. Dat is natuurlijk onzin. Talsperre heeft ons net verteld dat de vluchtende Sudeten-

Duitsers elkaar bestalen en dat ze haar moeder langs de kant van de weg bijna lieten doodgaan terwijl twee kleine meisjes moesten toekijken. Voor ik me in het bankwezen stortte om dat te gaan doen waar ik nu eenmaal goed in ben, namelijk geld verdienen, heb ik over de wereld gezworven. Ik heb een jaar als vrijwilliger in een vluchtelingenkamp gewerkt in een uithoek van Azië en ik heb daar geleerd dat er niets is, maar dan ook niets, dat mensen elkaar niet zullen aandoen als ze moeten overleven. Ouders die hun kinderen verminken om aan voedselhulp te komen, mannen die hun vrouwen met kokend water overgieten als ze weigeren zich te prostitueren om het gezin in leven te houden. Kinderen die hun ouders doodschieten om bij een of andere kampbende te kunnen horen, alleen overleven telt. Alleen overleven telt. Daar heb ik me verder aan gehouden. Mijn familie hield me voor een idealist. Ze dachten dat ik getraumatiseerd was door de ellende die ik had gezien en dat ik er daarom nooit over sprak. Maar ik was niet getraumatiseerd, ik heb er geen minuut minder om geslapen.

‘En zeker’ zegt de minister. ‘Met zekerheid kunnen we zeggen dat wij Duitsers zo langzamerhand tot het

inzicht zijn gekomen dat de geallieerden ons in '45 niet hebben bezet, maar net als de Hollanders en de Fransen hebben bevrijd. Bevrijd van een terroristische bende die het land in zijn greep hield door absolute terreur. Het is dan ook geen wonder dat de democratie hier weer zo snel is teruggekeerd.' Ik mag de staatsminister wel. Hij is scherp, hij spreekt Engels, hij heeft een droge humor, maar hij is en blijft een politicus. Hij heeft geen enkele moeite met het innemen van welk standpunt dan ook. Ik geef hem groot gelijk. Hij, zijn generatie en latere, kunnen er geen bal aan doen dat hun ouders moffen waren en als ik hem was, ging ik me eens verdiepen in de geschiedenis van Lodewijk de Veertiende of Napoleon of de een of andere kolonisator: slachters eerste klasse. De Duitsers hadden gewoon pech dat hun smeerlappen niet in de achttiende eeuw leefden maar in de twintigste. Als Napoleon in de twintigste eeuw had geleefd, hadden ze hem in Neurenberg moeten opknopen.

Caroline's nicht Louise is net als zij van Zuid-Afrikaanse afkomst maar ze is ooit met een Fransman getrouwd geweest. Ze woont in Toulouse

waar ze iets doet met vliegtuigen. ‘Mag ik iets in het Engels zeggen?’ vraagt ze. ‘Ik kan u wel redelijk verstaan maar Duits spreken is moeilijk voor me. Ik begrijp het niet helemaal. Neemt u mij niet kwalijk als ik iets doms zeg’ (Louise heeft een briljante doctorsgraad in iets heel technisch) ‘maar ik dacht dat Hitler door heel veel Duitsers werd gesteund en dat ze pas genoeg van hem kregen toen Duitsland de oorlog ging verliezen. Heeft hij niet de verkiezingen gewonnen?’

‘Hm’ zegt Leonard. Hij is geen Beier, maar een Pruis en hij woont al jaren in München. We treffen elkaar regelmatig in een Italiaans restaurant in de stad waar Adolf de Boheemse korporaal ooit zijn flutwaterverfschilderijen probeerde te slijten. ‘Hm, ik ben geen historicus (dat is hij wel) maar ik denk dat over twintig jaar de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog er een beetje anders uitziet dan die onze gastheer nog op school heeft geleerd. Ik doe maar eens een voorzet: Het Duitse volk werd geknecht door een Hitleriaanse terreurbende die zich met behulp van buitenlandse collaborerende regeringen op de been hield. Ik noem maar Vichy en Quisling en die onbenul in Holland. Aan de

Jodenvervolging hoefden de Duitsers niet eens veel te doen: dat deden al die buitenlandse collaborateurs met genoeg. Vertel eens Steven, hoeveel Nederlandse Joden hebben de oorlog overleefd? Vijf procent? De rest allemaal keurig door de Nederlandse politie naar de treinen gebracht? Dus toen de geallieerden kwamen, was dat inderdaad een bevrijding en een einde aan de knechting van het Duitse volk. Een volk dat net zo slachtoffer was als de rest van Europa, misschien nog wel meer.'

Caroline kijkt me aan met haar 'heb ik het je niet gezegd blik'. Dat wordt weer een hele avond zelfkastijding over de oorlog. 'Laten we het over een ding eens zijn' probeer ik, want ik wil wel eens over iets anders dan de oorlog praten en ik word een beetje moe van dat eeuwige koketteren met het Duitse schuldgevoel. 'Wat we vandaag aan Europese samenwerking meemaken, dat had toch niemand vijftig jaar geleden geloofd? Het is nooit eerder voorgekomen dat we zoveel samenwerking en contacten tussen de Europese landen hadden? Ik denk dat het daarom het beste is dat we aan vandaag denken en ophouden met het verleden.' Ik